

Fólkapensjónin skal ikki skerjast

– Tit sleppa ikki so lætt, at tit kunnu gera Kristian Magnussen til syndabukk. Veruleikin er, at sambandsflokkurin, sjálvstýrisflokkurin og verkamannafylkingin í samgongu hava selt sína politisku sál til fólkaflokkinn, segði Vilhelm Johannesen m.a. undir figgarlógargviðgerðini:

Við tað at eg umboð javnaðarflokkinn í trivnaðarnevndini, har almanna- og heilsuá-, arbeiðsmarknaðarmál og umhvørvismál, vanligu verða viðgjørð, skal eg halda meg til teir partarnar av figgarlógargruppskotinum, sum viðvíkja hesum máløskjum. Tað vil siga, at eg í stóran mun ætli at halda meg til grein 8: Almannaá-, heilsuá- og e.a.

Eftir uppskotinum verður samlaða rakstrarjáttanin til heilsuá-, almannaá- og annað, herundir arbeiðsmarknaðarmál, 1 millard 262 milliónir og 581 túsund krónur. Til sammetingar kann verða nevnt, at á seinasta figgarlógargruppskotinum var samlaða játtanin sett til 1 millard 172 milliónir og 205 túsund krónur. Tá broytingargruppskot frá figgarnevndini og eykajáttanir í árinum verða lagdar afturat uppskotnu upphæddini fyri 1997, er talan um eina hækking uppá 41 milliónir krónur, ið mun til játtanina í verandi figgarári. Av samlaðu játtanini fáa almannaá- og heilsuá- mál 886,5 milliónir og heilsuá- mál 360,2 milliónir krónur. Skotið verður upp at játta 17,4 milliónir krónur til fløgur í 1998 ímóti sløkum 11,5 milliónum í 1997. Av uppskotnu játtanini til flögur fara 12,4 milliónir til heilsuverkið og 5 milliónir til almanna-verkið.

Økja um almenna yvirbygnaðin

Tá vit kanna figgarlógargruppskotið sum heild, siggja vit, at landsstýrið á summum økjum sýnir tað gávumíla lyndið. Til dømis kunnu vit staðfesta, at játtanin til tey ymisku aðalstýrini undir landsstýrinum, eftir hesum uppskotinum fáa millum 18 og 19 milliónir krónur meira enn í 1997. Hetta eru játtanir til tann almenna yvirbygningin, sum sambandsflokkurin og fólkaflokkurin tí hvørt einasta lögtingsval hava gramt seg um, og hava sagt vera alt alt ov stór. Hetta er ein partur av prísrunum fyri bygnaðarbroytingarnar í landsumstýringini, sum javnaðarflokkurin ikki kundi góðtaka við tí úrsliti, at flokkurin fór úr samgonguni. Men har var korti ongin neyð, tí fólkaflokkurin fór glaðbeintur upp í samgonguna, og varð sostatt við at bjarga risavæðingum í almenna yvirbygnaðinum.

Úrslitið er, at talið av starvsfólki í almennu um-

sitingini økst við rúkandi ferð. At fleiri bygningar verða keyptir at hýsa teimum sonevndu aðalstýrinum. At vit hava fingið fleiri lög av almennum stjórum. Umframt vanligar stjórar hava vit bæði aðalstjórar og deildarstjórar. Landsstýrið og samgongan halda seg hava ráð til alt hetta. Hóast tað, at inntøkurnar hjá landskassanum, frá 1996 til 1998 verða øktar við 400 milliónum krónum, sum svarar til 17 prosent, so verður avlopið á figgarlógini fyri 1998 bert mettt til 18 milliónir krónur. Og tá tað snýr seg um viðlíkahald og flögur á sjúkrahúsvirkinum er talan ber um heilt litlar upphæddir. Játtanin til fólkapensjón verður enn tá lækkað við 12 milliónum krónum í mun til játtanina í 1997.

Ílla stætt við Klaksvíkar Sjúkrahús

Taka vit tey trý sjúkrahúsini, so er staðan tann, at á Suðuroyar Sjúkrahúsi er ein yvirbygging farin fram tey seinastu árin og í tí sambandinum eru teir gomlu bygningarnir bæði umbygd og umvældir. Á uppskotinum til figgarlóg fyri komandi ár verður skotið upp at játta 2,4 milliónir til flögur og 1 millión krónur til viðlíkahald á Suðuroyar Sjúkrahúsi. Við hesum er tørvurin á játtaninum til ávíkavist viðlíkahald og flögur helst nøktaður nógv ár fram í tíðina. Men verri er við hinum báðum sjúkrahúsum og viðvíkjandi Klaksvíkar Sjúkrahúsi er staðan beinleiðis hættslig. Har er ongin króna sett av til flögur á hesum sinni heldur, meðan einans 190 túsund krónur verða kostnar upp at nýta til leigu, viðlíkahald og skatt. T.v.s. at viðlíkahaldsútreiðslurnar skulu greiðast við einum parti av 190.000 kr. Hetta noktar ikki so mikið sum ein part av tørvinum.

Meðan eg tosi um heilsuá-, skal eisini verða sagt, at eftir okkara tykki, so eiga vit, so skjótt sum gjørligt, at endurskoða alla kommunulæknaskipana, m.a. við atliti til, um talið av kommunulæknun er nógandi í teimum 11 læknadømunum, sum vit hava í Føroyum. Eg veit, at bæði Norðoya læknadømi og Suðurstreymoyar læknadømi hava tørv á fleiri kommunulæknunum. Tað sama er møguliga galdandi í øðrum læknadømunum við.

Í seinastu tingsetu samtykti lögtingið ávisar broytingar í sjúkrakassalógini. Størstu broytingarnar vóru, at C-limaskapurin varð strikaður, og at fólk nú sjálf kunnu velja antin tey vilja vera A ella B limir í sjúkrakassunum. Vit eiga nú at umhugsast, um vit skulu sleppa gomlu sjúkrakassaskipanini, og fara yvir til skipana við eini almennari sjúkratrygging, soleiðis sum okkara grannalond longu hava gjørt.

Fólkapensjónin skal ikki lækkast

Á almannaákinum verður skotið upp at seta 5 milliónir krónur av til flögur. Hetta er heldur ikki nógv, tá hugsað verður um tann stóra tørvin á rættarheimsplássum, ellisheimsplássum og eldrasambýlum, sum er kring alt landið. Bóðirðirnar til slík heim og sambýlir eru ótrúliga langar. Her er talan um ein bráðneyðugan tørv á flögum. Í hesum sambandi vil eg leggja dent á og undirstrika, at heimaróktin virkar væl og helst betur enn fyrr, nú aftan á at heimahjálpin og heimasjúkrasystirskipanin eru samanlagdar. Lógin um samsýning fyri at ansa eldri og óhjálpmu heima, sum í síni tíð varð samtykt eftir uppskoti frá javnaðarflokkinum, virkaði ikki nógv væl í nokur ár. Hetta gjørdi eg vart við tá figgarlógin fyri 1996 var til umræðu her á tingi. Eisini havi eg sett landsstýrismanninum í almannaá- og heilsuá- málum ein fyrispurning hesum viðvíkjandi. Gangi út frá og vóni at henda skipan nú virkar eftir ætlan.

Sum eg fyrr havi nevnt, verður játtanin til fólkapensjón sambært uppskotinum hjá landsstýrinum skerd við 12 milliónum krónum, í mun til játtanina í verandi figgarári. Hetta hongur saman við frábodanini hjá landsstýrismanninum í almannaá- og heilsuá- málum um, at hann um stutta tíð fer at leggja uppskotið fyri tingið um at broyta fólkapensjónslógina, soleiðis at støðisupphæddin ella grundupphæddin í fólkapensjónini, sum higartil hevur verið ein rættur hjá øllum, verður skerd heilt niður í helvt í summum førum. Bæði eg sjálvur og onnur talsfólk fyri javnaðarflokkinn hava gjørt vart við, at javnaðarflokkurin undir ongum umstøðum tekur undir við slíkari broyting í fólkapensjónslógini. Til síðsta

blóðsdropa vil javnaðarflokkurin stríðast ímóti at eitt tilfíkt uppskot vinnur frama á Føroya Løgtingi. Javnaðarflokkurin heldur fas við, at støðisupphæddin ella grundupphæddin í fólkapensjónini, eins og higartil, skal vera ein mannarættur hjá øllum pensionistum.

Trýstu pensjónina ígjøgnum í 1958

Harra formaður! Tað var longu í 1931, at javnaðarflokkurin á fyrsta sinni legði uppskotið fram á ting um fólkaeftirløn, men tann dagin gekk tað júst, sum tað gekk hin minniliga dagin, tá Heróds og Pilatus gjørdust vinmenn. Arvafiggindarnir, sambandsflokkurin og sjálvstýrisflokkurin funnu tá hvønn annan, og samdust um at fella uppskotið frá javnaðarflokkinum. Men flokkurin gavst ikki á hondum. Hildið varð fram við at skjóta upp fyri tinginum, at vit føroyingar skuldu hava eina fólkaeftirløn. Og í valseiðinum frá 1954 til 1958, legði javnaðarflokkurin uppskotið um fólkapensjón fram eina ferð um árið. Eftir sigursvaldið í 1958, setti javnaðarflokkur tað sum eina avgjörða og ófrávikiliga treyt, fyri at gera samgongu við sambandsflokkinn og sjálvstýrisflokkinn, at lógin um fólka-, avlams- og einkjupensjón og lógin um almenna forsorg og barnaforsorg skuldu setast í gildi í Føroyum. Tað var ein stórur dagur fyri javnaðarflokkinn, og tey gomlu í Føroyum, tá hetta hjartamál floksins loksins vann frama á Føroya Løgtingi í 1959.

Kristian Magnussen syndabukkur?

Men gamalt er, at søgan endurtekur seg og sambært figgarlógargruppskotinum, sum Anfinn Kallsberg, landsstýrismaður í figgará- og heilsuá- málum, vegna landsstýrið hevur lagt fram, verður játtanin til fólkapensjón skerd við 12 milliónum krónum. Tað er út frá hesum, at Kristian Magnussen, landsstýrismaður í almannaá- og heilsuá- málum, hevur boðað frá, at hann kemur við uppskoti um at broyta fólkapensjónslógina soleiðis, at støðisupphæddin í fólkapensjónini verður skerd og í summum førum kann talan verða um ein niðurskurð uppá heili 50 prosent. Sum sagt tekur javnaðarflokkurin undir

ongum umstøðum undir við slíkum uppskoti. Hinvegin er tað heilt burturvið, at Kristian Magnussen, landsstýrismaður í almannaá- og heilsuá- málum, einsamallur verður gjørdur til syndabukk í hesum máli. Men hetta verður áhaldandi gjørt. Bæði Dimmalætting í odda- grein seinasta hósday og framsøgumaður sambands- floksins í gjár royna at tváa sínar hendur og geva lands- stýrismanninum í almanna- málum alla skuldina. Tað sama gjørdi framsøgumaður- in hjá sjálvstýrisflokk- inum.

Selt politisku sálina til fólkaflokkinn

Men so lætt sleppa tit ikki. Tit sleppa ikki at doyggja í syndini. Veruleikin er nevnliga tann, at bæði sambandsflokkurin, sjálvstýrisflokkurin og verkamannafylkingin í samgongu í hesum máli hava selt sína politisku sál til fólkaflokkinn og Óla Breckmann. Í samgonguskjalinum, sum allir fyra samgonguflokkarnir hava undirskrivað, eru orðingar um, at tann almenni eftirlønarpolitikkurin hjá landsstýrinum og samgonguni skal verða tann sami, sum eftirlønarpolitikkurin hjá fólkaflokkinum

og Óla Breckmann. Hetta hava tit bundið tykkum til at gera. Hetta var prísrun, sum Edmund Joensen, lögmaður, sambandsflokkurin og restin av tí upprunaligu samgonguni frá 1994, varð noyðd at gjalda, fyri at fáa fólkaflokkinn at taka um endan, tá javnaðarflokkurin ikki vildi taka undir við teim ovurhonds dýru bygnaðarbroytingunum hjá danska embætismanninum, Finn Norman Christensen.

Harra formaður! At enda skal eg gera vart við, at vit skriva søgu hesar dagarnar uppskotið til figgarløgtingslóg fyri 1998 fær 1. viðgerð á tingi, tí eg rokni við, at hetta er fyrsta ferð í tí nærum 50 ára longu søguni hjá heimastýrislógini, at ein figgarlógargviðgerð fer fram, uttan at stjórnarleiðarin – Føroya Løgmaður – er til staðar. Og neyvan er nakad líkandi komið fyrri í nøkrum øðrum landi. Men her á landi hava vit nú vant okkum við at alt kann henda. Tí eru tingmenn yvirhøvur als ikki skelkaðir av, at lögmaður heldur seg burtur hesar dagarnar.

Takk fyri, harra formaður!

Vilhelm Johannesen